

UTMANANDE ÅTERKOPPLING

– som för dina elevers lärande framåt

James Nottingham
Jill Nottingham

Med bidrag av: Mark Bollom, Louise Brown,
Dan Henderson, Gordon Poad, Martin Renton,
Helen Richards, Lesley Roberts, Phil Thompson,
Sarah Unwin och Steve Williams

Författarna, liksom alla som bidragit, kan kontaktas genom
www.challenginglearning.com

Översättning: Christian Nilsson

NATUR & KULTUR

Förlaget Natur & Kultur är en stiftelse som utan ägare kan agera självständigt och långsiktigt. Vårt mål är att genom stöd, inspiration, utbildning och bildning verka för tolerans, humanism och demokrati.

K KOPIERINGSFÖRBUD!

Förlaget påminner om att detta verk är skyddat av upphovsrättslagen. Kopiering är förbjuden, utöver lärares begränsade rätt att kopiera för undervisningsbruk enligt avtal och den mycket begränsade rätten till kopiering för privat bruk.

info@nok.se
www.nok.se

© 2017 Författarna och Natur & Kultur, Stockholm

Förläggare: Gerda Lundberg

Fackgranskare: Bosse Larsson

Textredigering: Theres Lagerlöf

Formgivning omslag: Typerna/Seth Kapadia

Formgivning och sättning: John Eyre

Illustrationer: sidan 217-219 John Eyre, övriga illustrationer Dan Henderson

Första utgåvan, andra tryckningen

Tryckt i Estland, 2018

ISBN 978-91-27-81779-1

ÅTERKOPPLINGENS SJU STEG

7.0 BAKGRUND

VI SER DE FÖRSTA SEX kapitlen som ett slags uppvärmning inför det här! Allt som vi gått igenom hittills har varit en förberedelse och ett slags argument för det vi här presenterar som ”Återkopplingens sju steg”.

Men innan vi sätter igång, vill vi tillfoga ytterligare ett argument. I avsnitt 1.0.1 tog vi upp följande citat från en bok av Richard Lysakowski och Herbert Walberg:

Minst 12 tidigare metaanalyser har inkluderat specifik information om återkoppling i klassrum. Dessa metaanalyser tog upp 196 forskningsstudier och 6 972 effektstorlekar. Den genomsnittliga effekten var 0,79 (en fördubbling av den genomsnittliga effekten). För att ge lite perspektiv på detta genomsnitt på 0,79, kan sägas att det ligger någonstans bland de 5 till 10 saker som starkast påverkar prestation ... Det är helt klart att återkoppling kan ha kraftfull effekt.⁸³

Tänk – återkoppling kan *fördubbla* lärandet. Det är imponerande. Och de drog sin slutats redan 1982, så det är knappast en nyhet!

Med tanke på detta är följande något som vi undrat mycket över:

Om återkoppling kan fördubbla de framsteg eleverna gör, och om alla lärare redan ger återkoppling (för har du någonsin hört talas om en lärare som inte gör det?) – varför är inte alla elevers framsteg redan fördubblade?

Är det så att forskningen inte stämmer? Eller är det så att lärarna egentligen inte ger någon återkoppling i forskarnas mening? Eller, vilket verkar mest sannolikt, är det så att vi lärare inte använder återkoppling på effektivast möjliga sätt?

Denna tanke är bakgrunden till vår bok, och den har väglett vårt arbete med att ta fram det vi kallar Återkopplingens sju steg. Om du följer dessa, kommer du att se en positiv effekt på hur snabbt dina elever gör framsteg som ett resultat av ditt arbete med återkoppling. Även om de redan gör goda framsteg, kommer arbetet utifrån dessa sju steg att hjälpa dem till förbättrade resultat.

7.1 ATT ARBETA MED ÅTERKOPPLINGENS SJU STEG I PRAKTIKEN

Detta är Återkopplingens sju steg:

- o. Bygg upp ett klimat
- 1. Kom överens om lärandemål
- 2. Första utkast
- 3. Kamratgranskning och självgranskning
- 4. Bearbeta
- 5. Återkoppling från läraren
- 6. Avsluta
- 7. Sätt betyg*

Okej, vi erkänner, detta är egentligen åtta steg. Men som du ser så har vi satt en asterisk vid det sista. Det beror på att det egentligen inte är nödvändigt. Vi kommer att diskutera detta vidare nedan.

Det första steget har vi kallat Steg noll, eftersom det egentligen inte är ett av de sju stegen. Men det är *mycket* viktigt att ha utvecklat rätt klimat, annars har de sju stegen bara begränsad verkan. Så det behöver vara med i listan, som ett slags försteg till de sju stegen.

Så ... egentligen är det sex steg, med ett försteg och ett eventuellt tillägg! Inte så lätt att uttrycka, så låt oss hålla kvar vid beteckningen Återkopplingens sju steg.

Nedan följer en genomgång av de olika stegen.

STEG 0. BYGG UPP ETT KLIMAT

Innan du börjar med Återkopplingens sju steg, behöver du bygga upp ett klimat präglad av tillit, engagemang och stöd. Om dessa förutsättningar inte är på plats, kommer återkopplingen sannolikt att avvisas, undvikas, ses på med misstypke, eller besvaras utifrån en känsla av att vara i knipa.

Som vi såg i kapitel 3, är följande några av de viktiga saker vi måste utveckla innan återkopplingen kan fungera riktigt bra för eleverna.

Utveckla ett klimat där följande tas för givet:

- Vi gör ofta misstag.
- Vi betraktar misstag som ett normalt inslag i lärandet.

- Vi kan inte svara på allt.
- Vi tar hjälp av andra, söker stöd och vägledning.
- Vi uppskattar att få återkoppling som ett inslag i vårt eget lärande.
- Vi reflekterar över våra misstag så att vi kan lära oss av dem.
- Vi försöker att hela tiden förbättra sättet vi ger, tar emot och bearbetar återkoppling.

Se också till att påminna alla som ger återkoppling om följande:

1. Återkoppling har bäst effekt när den lägger fokus på lärande snarare än på resultat.
2. Återkoppling är som mest effektivt när det är något som är regelbundet, kumulativt och utvecklingsinriktat, snarare än något som sker vid godtyckliga tillfällen utan inbördes sammanhang.
3. Elever svarar bäst på återkoppling som är individualiserad, sker vid rätt tillfälle och är konstruktiv.
4. Lärare bör visa att de själva är öppna för återkoppling och att de låter sig påverkas av den. Att ”leva som man lär” är mycket viktigt för att utveckla en god återkopplingskultur.
5. Att sprida tanken att ”lätt betyder tråkigt – utmanande betyder intressant”, gör att återkoppling också blir intressant.
6. Eleverna kommer mer sannolikt att söka efter och välkomna återkoppling om de arbetar med uppgifter som ger dem ”aha-upplevelser”. (Se avsnitt 8.3.)
7. Återkoppling bör vara ett konstruktivt samtal om en elevs framsteg mot ett mål man kommit överens om tillsammans. Det bör aldrig presenteras som – eller tas emot som – kritik av ens person.

Kom ihåg att återkopplingen ofta påverkas av den rådande lärandekulturen, och inte bara av relationen mellan den som ger och den som tar emot återkopplingen. Så lägg märke till lärandekulturen där du är verksam, och bidra på de sätt du kan till att bygga upp och förstärka positiva drag i denna kultur.

STEG 1: KOM ÖVERENS OM LÄRANDEMÅL

Börja arbetet med Återkopplingens sju steg genom att komma överens om lärandemålen. Om dina elever inte riktigt förstår sina lärandemål, så kommer återkopplingen inte att fungera särskilt väl. Så gör allt du kan för att få till detta steg! Detta är också anledningen till att kapitel 4 och 5 är de absolut längsta i denna bok. De är skrivna för att du ska få vägledning och inspiration i arbetet med att formulera inspirerande och lämpliga lärandemål och framgångskriterier.

Titta tillbaka på övningen ”Rita ett hus” i avsnitt 4.0.1. Om du gick igenom hela processen, så såg du vilken betydelse det har att känna till kriterierna om man ska ge återkoppling av god kvalitet. I berättelserna om Rocky Owen (avsnitt 4.0.6) och Frank Egan (avsnitt 4.0.7) visade vi hur viktigt det är att eleverna verkligen förstår lärandemålen om de ska ha en chans att göra framsteg. I avsnitt 4.0.5 betonade vi att tydliga lärandemål inte behöver hämma kreativiteten, om man bara formulerar och arbetar med dem på rätt sätt.

Som ett tillägg till allt detta, skulle vi vilja gå så långt som att säga att om dina elever inte förstår lärandemålen, så kommer återkoppling att vara ganska meningslös. Som framgått av kapitel 6 om SOLO-taxonomin, så behöver elever som är på ”ingen aning-” eller ”en enstaka tanke”-nivåerna framför allt uppmuntran, beröm och tekniker för att hålla fokus – men knappast återkoppling.

Här följer ytterligare ett exempel på en uppsättning lärandemål. Det rör sig om kriterier som ska fungera som stöd för 14-åringar som håller på att lära sig att förstå innebörden av Pythagoras sats:

FIGUR 28: FRAMGÅNGSKRITERIER: PYTHAGORAS SATS

Förmåga	Lyckas ej än	Lyckas ibland	Lyckas oftast	Lyckas alltid
Kom ihåg formeln				
Benämna triangelns sidor				
Beräkna hypotenusan				
Förenkla formeln				
Beräkna komplexa former genom att använda diagram				
Besvara frågorna (med fullständiga meningar)				
Avrunda				
Uträkningens kvalitet				
Uppföljningsfrågor				

Det finns flera bra aspekter med ett sådant här blad där eleven får göra en självskattning. Kriterierna i den vänstra kolumnen gör det tydligt vad eleven bör fokusera på att göra. Högersidans ansikten, som rör sig åt höger under arbetet, kan också ge en konkret känsla av framsteg. Det är bra att få en bild av hur läget är just nu, hur det går framåt, och vad som ska göras närmast.

Men kanske viktigast av allt: Bladet hjälper eleven att besvara återkopplingens tre nyckelfrågor:

1. Förståelse av målet eller lärandemålet.
2. Kunskap om var de befinner sig i relation till målet.
3. Insikt i vad de behöver göra för att överbrygga avståndet mellan var de befinner sig och målet.

Andra exempel på lärandemål kan vara:

För barn i de yngre åldrarna: Rita en bild, och fokusera på tre saker: (1) använd hela ytan, (2) använd minst tre färger, (3) experimentera med att blanda färger, och se vilka nya nyanser som uppstår.

Eller om det gäller simundervisning: När du övar på crawl, så är de två viktigaste sakerna att tänka på: (1) se till att armbågen är den del av armen som först kommer upp ur vattnet (inte handen eller axeln), (2) vrid inte upp huvudet för högt när du ska andas – ett riktmärke kan vara att vrida så mycket att du kan använda halva munnen för att andas.

Eller för grupparbete: När ni håller på med det här grupparbetet vill jag att ni tar en paus var tjugonde minut, och ägnar en stund åt att ge varandra återkoppling med följande fokus: (1) argumenterar ni på bästa sätt för era åsikter?, (2) anknyter ni till vad andra i gruppen sagt?, (3) visar ni att ni lyssnar på varandra?

STEG 2: FÖRSTA UTKAST

När dina elever väl förstått lärandemålen och vad de behöver ta för steg för att göra framsteg (framgångskriterierna), så är det dags att sätta igång.

Om det ingår i uppgiften att producera något (till exempel en uppsats eller ett modellbygge), så var noga med att benämna det de börjar med för ”ett första utkast”. Om uppgiften inte handlar om att producera ett yttre objekt, utan om att utföra en viss aktivitet, så benämna det tydligt ”ett första försök”. Språkbruk som detta kan tyckas vara av mindre betydelse, men det kan göra stor skillnad.

”Ett första utkast” innebär att arbete återstår, till exempel i form av redigering. Samma sak med ”första försök” – det är tydligt att det finns anledning att lära av detta, och försöka göra bättre vid nästa tillfälle. Om dina elever i stället direkt börjar tala om sitt ”arbete”, eller om att ”gör det” (vad ”det” nu än är), så uppstår lätt tankar om att (1) om det inte går bra, så har de misslyckats, (2) när de väl gjort ett försök, så är det avgjort hur det blir. I båda fallen är risken stor att lärandet hämmas.

STEG 3: KAMRATGRANSKNING OCH SJÄLVGRANSKNING

När dina elever väl gjort sitt första utkast eller första försök, så är det dags att ägna sig åt en återkopplingsrunda där det som gjorts granskas, antingen av en själv eller av en kamrat.

Kamratgranskning och självgranskning är viktiga steg att ta för att ge stöd åt elevernas bedömningsförmåga. Håll tillbaka dina egna synpunkter vid detta tillfälle. Uppmuntra – och hjälp kanske till – men se till att det inte är du som leder återkopplingsprocessen vid detta steg. Låt dina elever utveckla egna lärandestrategier, oberoende av dig.

Påminn dina elever om att de kommer att klara av att ge användbar återkoppling till sig själva och varandra om de bara går igenom följande tre punkter:

1. Ta en titt på lärandemålen och framgångskriterierna igen. Dessa utgör dina lärandemål. De hjälper dig att besvara den första av de tre återkopplingsfrågorna. Vad är det jag försöker lära mig?
2. Jämför nu ditt första utkast med lärandemålen och kriterierna. Vilka kriterier har du uppfyllt, vilka har du överskridit, och vilka arbetar du fortfarande för att uppfylla? Om du tittar på dem tillsammans med en kamrat, så kom ihåg att be hen att tydligt förklara vilka grunder hen har för sin bedömning. (Varför säger du att du inte riktigt uppfyllt det kriteriet än? Vad är det du menar saknas? och så vidare)
3. Utifrån dina svar på frågorna ovan, gör en lista på saker du skulle kunna göra för att komma närmare lärandemålet. Om det blir en lång lista, så prioritera genom att välja vilka du bör göra allra först, därefter, och så vidare.

Det eleverna gör på detta steg är alltså att söka svar på de tre återkopplingsfrågorna: 1. Vad är det jag försöker lära mig? 2. Vilka framsteg har jag gjort hittills? 3. Vad ska jag göra härnäst?

STEG 4: BEARBETA

Utifrån den återkoppling de fått från sig själva eller från en kamrat, ska eleverna nu bearbeta sitt första utkast (eller försöka igenom om det handlar om en aktivitet).

Detta betyder *inte* att man alltid måste göra om alltihop från början! Det handlar om att göra tillägg, rättelser och bearbetningar. Om ni arbetar med papper och penna kan det vara idé att prova att föra in ändringar med en penna med annan färg (och arbetar ni med datorer kan ni använda ”Spåra ändringar”).

TEKNIKER FÖR ATT SKRIVA PROV

Att lära eleverna de fyra första stegen av Återkopplingens sju steg, lär dem inte bara hur man ger sig själv och kamraterna återkoppling av god kvalitet, det hjälper dem också att utveckla användbara tekniker att använda när de skriver prov. Nämligen: (1) läs alltid igenom frågan noga, så att du vet säkert vad det är som efterfrågas, (2) skriv ett första utkast, (3) titta tillbaka på provfrågan och dubbelkolla att du besvarat allt som efterfrågas genom att jämföra ditt utkast med kriterierna, (4) om det behövs, bearbeta ditt svar innan du går vidare till nästa fråga.

STEG 5: ÅTERKOPPLING FRÅN LÄRAREN

Först när dina elever gått igenom de fyra första stegen, så är det dags för återkoppling från läraren (eller någon annan vuxen). Det är förstås möjligt att du givit någon slags återkoppling, vägledning och uppmuntran genom hela processen, men det är vid steg 5 som det är dags för dig att ge en mer systematisk återkoppling.

RÅD, RÅD, RÅD

Det finns många modeller, som ibland är väldigt populära på enskilda skolor, och som bygger på tanken att elever behöver få höra flera positiva förstärkande kommentarer och inte så mycket ”negativ” kritik (till exempel ”Två guldstjärnor och en önskan”, där tanken är att man alltid ska försöka ge två berömmande omdömen och en önskan om bearbetning). Vi hoppas att det har framgått i denna bok att uppdelningen av återkoppling i negativ och positiv inte är särskilt användbar. Det är säkert så att återkoppling faktiskt ofta *uppfattas* som antingen beröm eller klander, men det betyder inte att det *behöver* vara så.

Om du väl lyckats utveckla ett lärandeklimat där eleverna uppfattar återkoppling som neutral information de behöver för att kunna göra framsteg (se kapitel 3, och avsnitt 2.3.1), så är den bästa formen för återkoppling förmodligen olika typer av råd och förslag. Då framstår en annan bild än den där lite ”negativa saker” blandas i en påse med mycket ”positiva saker”. Återkoppling borde vara bara råd, råd och råd!

Råd kan innebära förslag på vad som skulle kunna ändras, läggas till, stå kvar, eller helt kastas bort. Men de ska alltid fokusera på uppgiften eller processen, och aldrig på eleven som person. Till exempel: ”Gör dina slutsatser tydligare genom att korta ned meningarna så att de blir slagkraftigare” – och inte ”Det här behöver bli tydligare, jag vill att du lägger ned lite mer jobb på det här”. För en längre diskussion om att undvika återkoppling som inriktar sig på person, se avsnitt 1.5

Kom ihåg, att när du ger återkoppling så är du snarare en tränare än en domare.

FIGUR 29: TRÄNARE, INTE DOMARE

Tränare, inte domare

Om en domare är någon som avgör och dömer, och en tränare någon som stöttar, utmanar, tränar, pushar och vägleder, så är det klart att vår roll som lärare är närmare tränarens. Visst – någon gång ibland har vi en domarroll (när vi övervakar elever som skriver prov till exempel). Men för det mesta bör vi agera tränare. I alla fall om vi ser det som vår uppgift att hjälpa våra elever att göra framsteg, snarare än bara kontrollera vad de kan.

Låt oss göra ett tankeexperiment, och utveckla analogin mellan läraren och tränaren ytterligare. En bra tränare gör till exempel följande:

1. Välkomnar laget och engagerar dem i en skön uppvärmning (om det inte är en så fysisk aktivitet man tränar, så kan uppvärmningen till exempel vara någon tankeväckande stimulans, eller en tankenöt).
2. Ger laget en tydlig bild av vad som är i fokus för just detta tränings-tillfälle (tydliggör lärandemålet).
3. Ber laget om förslag om hur de själva tänker att de bäst ska göra för att uppnå målet, eller ger dem tydliga instruktioner (tydliggör framgångskriterierna).

4. Bjuder in någon som är särskilt duktig på det som ska göras (kanske från ett annat lag), för att ge en demonstration (eller visa ett förebildligt exempel på video).
5. Ger spelarna tid att experimentera och testa nya saker de lärt sig (första utkast).
6. Cirkulera bland spelarna för att ge dem individuell uppmärksamhet, inklusive återkoppling, uppmuntran och ytterligare utmaningar.
7. Delar in spelarna i grupper, och ber dem ge varandra återkoppling om hur de kan förbättra de förmågor de arbetar med (kamratgranskning och självgranskning).
8. Sätter av tid för att träna mera (bearbeta).
9. Ger vägledning utifrån sin expertkunskap för att stötta spelarna så att de kan göra framsteg. De spelare som uppfyllt eller överskridit målen ges ytterligare utmaningar eller uppmanas att använda sina förmågor under en match; de spelare som inte riktigt men nästan nått målen uppmanas att fortsätta arbeta med det som behöver förfinas; och de spelare som är längre ifrån målen ges stöd så att de upplever att träningstillfället ändå givit något, och att de gjort åtminstone några framsteg.
10. De flesta träningstillfällen avslutas med en match där alla spelare förväntas använda sig av sina nya förmågor och bli säkrare på dem (tillämpning utifrån syfte).

Jämför detta med vad en bra domare gör:

1. Påminner spelarna att spela schysst.
2. Ser till att alla håller sig till spelreglerna.
3. Håller tiden.
4. Dömer ut straff för allvarigare regelbrott.
5. Försöker se till att spelet flyter på.
6. Ger behörig instans en rapport om matchens resultat.
7. Skyddar spelarna från skador.

Undervisning är inte samma sak som idrott. Men det finns vissa paralleller. Och genom att ta upp detta möjligen uttjatade exempel, hoppas vi i alla fall ha uppmärksammat att det är bättre att tänka på sig själv som tränare än som domare – om inte annat så ger en sådan identifikation bättre möjligheter att se hur viktigt det är med återkoppling.

Håll dig till saken

När du granskar dina elevers arbete, måste du se till att återkopplingen du gör alltid hänvisar tillbaka till lärandemålen och kriterierna. Undvik kommentarer som pekar i riktningar som dina elever inte fått någon rimlig chans att föregripa.

Om vi antar att LM och FK till exempel är de samma som i avsnitt 4.4.3 (vi tar upp dem igen här nedan), så är det viktigt att du som lärare motstår frestelsen att ge återkoppling utifrån andra kriterier såsom stavning, ordval, handstil eller disposition. Det betyder inte att dessa saker är oviktiga! Men det gör att eleven lätt tappar fokus och ibland rentav tappar sugen, när de gjort sitt allra bästa utifrån vissa mål och sedan blir bedömda utifrån något annat.

LÄRANDEMÅL

Att skriva en berättelse som använder beskrivande ord för att skapa spänning.

FRAMGÅNGSKRITERIER

För att uppnå lärandemålet ska du:

- Beskriva skådeplatsen i det första stycket.
- Bygga upp spänning.
- Använda adjektiv och verb som skapar en känsla av kuslighet.
- Avsluta berättelsen med en *cliffhanger*.

Många lärare vi möter tycker att det här är en problematisk rekommendation. De säger att stavning och grammatik *alltid* är viktigt. Och det har de väl rätt i (i någon mening). Men föreställ dig att du uppmanades att läsa upp något högt på engelska för någon som har brittisk engelska som modersmål, och det utsagda målet var att kontrollera om du kan läsa engelsk text. Visst vore det frustrerande om återkopplingen du fick helt riktade in sig på uttalet?

Kanske är ditt uttal alltför ”svenskt”? ”Det är inte bra att man hör ett ’l’ när du säger ’salmon’.” Eller alltför ”amerikanskt”? ”Du borde säga ’tomarto’, inte ’tomaydo’.” Eller föreställ dig att ett barn ber sin förälder om hjälp med att hitta information om vattnets kretslopp, och att föräldern sedan ägnar tiden åt att

kritisera (så upplevs det i alla fall) barnets handstil och bristande engagemang (trots att läxan faktiskt är riktigt tråkig).

Under skrivandet av den här boken har vi bett olika människor om olika typer av återkoppling. Vi har visat de praktiska exemplen för lärarkollegor för att få höra om de tyckte att exemplen var tillräckligt tydliga och om de skulle fungera med deras egna elever. Vi har visat illustrationerna för olika formgivare för att försäkra oss om att de tycker att poängerna kommuniceras effektivt. Och vi har diskuterat de viktigaste begreppen i boken med alla våra kollegor i *Challenging Learning*-teamet, för att se till att våra tankar och rekommendationer i boken är i linje med de workshops och kurser vi erbjuder. Om vi vid något av de här tillfällena hade fått anmärkningar om interpunktion, grammatik eller stavning, så skulle vi inte ha uppskattat det! Vi vet att det är viktigt – och det behöver sannerligen granskas innan manus går till tryck – men i den arbetsfas vi befann oss i, behövde vi bara veta om vi var på rätt spår, om våra rekommendationer var tydliga, om det gick att följa en röd tråd, och om våra idéer var värda att ges spridning. Det var inte rätt tillfälle att lägga fokus på om vi skulle använda vissa brittiska uttryck, eller om vi till exempel skulle använda punkter eller inte när vi gjorde förkortningar.

Ytterligare ett exempel – även om det blir många. Om du bläddrar tillbaka till avsnitt 4.6, så ser du en diamantform med nio kriterier som kan användas för att hjälpa eleverna att samarbeta så effektivt som möjligt. Vi nämner i våra kommentarer att det kan vara svårt för en grupp om de får i uppgift att uppmärksamma alla nio kriterier samtidigt. Ett förslag vi ger är att låta eleverna fokusera på tre av kriterierna åt gången. På liknande sätt här: När du ger återkoppling – håll dig till saken. Se till att din återkoppling alltid hänvisar till de lärandemål och kriterier som ni kommit överens om.

Om dina elever redan uppfyllt alla kriterier, så är det ett annat läge. Då kan det vara vettigt att ge återkoppling som överskrider dessa, i form av ytterligare en utmaning. Men det handlar mer om att se till att målen är anpassade och individualiserade, än om att ge kommentarer om sådant som dina elever inte haft möjlighet att föregripa.

MÄRK VÄL

Två avslutande punkter om steg fem av Återkopplingens sju steg:

- Din återkoppling ska alltid ges innan eleverna har avslutat sitt arbete (eller sin prestation). Inte efteråt.
- Ge *inte* betyg eller poäng när du är i denna fas av de sju stegen. Om du tycker att detta framstår som oundvikligt (kanske på grund av yttre krav), så skjut upp det till steg sju.

STEG 6: AVSLUTA

Nu är det dags för dina elever att avsluta sina arbeten eller sina prestationer. De har gjort ett första utkast, granskat det själva eller med hjälp av en kamrat, bearbetat det, och sedan fått goda råd av läraren. Nu är de redo att genomföra de sista ändringarna.

Det är häpnadsväckande hur vanligt det är att elever får återkoppling först *efter* att de har avslutat sitt arbete. Varför gör vi så? Tala om att kasta in jästen i ugnen när brödet redan är bakat!

Visst, många av oss säger saker i stil med: ”Tänk på att göra x, y, z *nästa gång* du får en sådan här uppgift”. Men om inte eleverna som får höra det har ett extremt bra långtidsminne, är ovanligt välorganiserade och motiverade, så är det svårt att föreställa sig att de kommer att kunna dra optimal nytta av denna återkoppling. Tänk om vi i stället gav återkoppling *innan* de avslutade arbetet, och bad dem att därefter bearbeta och avsluta. Tänk så mycket mer de skulle kunna åstadkomma då!

Men många lärare som vi talat med om detta säger: ”Är inte detta att fuska, att visa eleverna hur de ska göra?»

Eehh . . . *nej!* Det är en viktig del av läraruppdraget.

”Men då kommer de ju att prestera bättre än vad de kunde klara själva?” *Ja, det får man verkligen hoppas!* Det är nämligen det som är poängen med återkoppling: den ska hjälpa människor att prestera bättre än de kunde ha gjort utan den. Det är därför återkopplingen är ett så kraftfullt pedagogiskt verktyg: den hjälper människor att lära sig och göra framsteg. Men bara om verktyget används på rätt sätt . . .

Detta är anledningen till att vi bör ge våra elever återkoppling *innan* de avslutar sitt arbete: så att den hjälper dem att prestera bättre än de kunde ha gjort utan den.

Naturligtvis kan du inte ge dem återkoppling innan de avslutat arbetet, om arbetet är något som ska bedömas externt – till exempel ett nationellt prov. *Det* vore att fuska. Men alltid annars – säkert i 90 procent av alla tillfällen – när dina

elevens lärande är i centrum, så försök att göra det sannolikt att de kan lära sig något av din återkoppling och använda den i praktiken, genom att ge den till dem innan de avslutat! Som sagt: Din roll är (nästan alltid) tränarens, inte domarens.

STEG 7: SÄTT BETYG (OM DU MÅSTE)

Det är numera välkänt att betyg bidrar väldigt lite till lärandeprocessen. I vårt sammanhang är det värt att påminna om Ruth Butler och Black och Wiliam (se avsnitt 1.6) som visat att betyg ofta gör att återkopplingens verkan inskränks så mycket att kombinationen ”återkoppling med betyg” får samma verkan som att inte ge någon återkoppling alls!

Så först och främst är vår rekommendation: Håll isär betyg och återkoppling! Om du känner dig tvungen att ge betyg (av vana eller på grund av yttre tryck), så se till att du först ger återkoppling med syfte att ge råd, och ger eleverna en chans att bearbeta och förbättra sitt arbete. Först därefter kan betyg komma ifråga – och då helst genom att låta eleverna sätta betyg på sitt eget arbete.

Betyg *kan* hjälpa dina elever, men endast om de:

- Förstår kriterierna som användes för att avgöra betyget.
- Kan identifiera vilket nästa steg är de skulle kunna ta för att förbättra sitt arbete.
- Förstår betygssystemet tillräckligt bra för att veta vilken nivå de behöver prestera på för att uppnå sina långsiktiga mål (till exempel ett slutbetyg i ett visst ämne).

Ett annat sätt att göra betygssättandet mera verkningsfullt är som sagt att återkommande låta eleverna själva sätta betyg på sitt eget arbete. Många lärare säger att deras elever inte skulle klara av detta. Vi hoppas att vår bok kan få fler att inse att även om eleverna kanske inte klarar det i nuläget så är det något de skulle kunna *lära* sig.